سەرەتایەك بۆ خوێندنەوەیەكی نوێی مێژووی چەپی كوردی (عیراق)

ئەمجەد شاکەلی

-بەشی هەشتەم – بۆبینینی بەشەکانی تر ئێرە کلیک بکە

ئیبراهیم ئەحمەد کێیە و مەبەست لە هێڵ، تاقم، هاوبیر، پێڕەوان، هاوڕێیان و داروودەستەکەی چییە؟

کە مرۆڤ باس لە ئیبراهیم ئەحمەد دەکات، دەسبەجێ بیری بۆ دوو لایەن دەڕوات و کەسێتیی وی لە دوو لایەنەوە دەبینێت. ئیبراهیم ئەحمەدی نووسەر و شاعیر و ڕۆژنامەوان و پارێزەر و، ئیبراهیم ئەحمەدی سیاسیی. کە وەک شاعیر و نووسەر بیری لێ دەکرێتەوە، مرۆڤ کوێرەوەری، ژانی گەل، کەرەلۆتیی مەنووچەر، شیرین بەهارە، ڕۆژنامەی خەبات و گۆڤاری گەلاوێژی وەبیر دێتەوە. کە وەک سیاسییش بیری لێ بکرێتەوە، سکرتێریی پارتیی، دژایەتیی هەمزە عەبدوڵڵا، دژایەتیی بارزانی، هەڵاتن بۆ هەمەدان و جاشایەتیی 1966-1970 بۆ حوکوومەتی عیراق و دژایەتیی شۆڕشی کورد و. . . . ، وەبیر دێتەوە. وەک نووسەر و شاعیر، هیچ جۆرە داهێنان و بەدەوکارییەکی نەنواندووە و تاقەشتێکی جوان کە گوتبێتی، شیرین بەهارەکەیەتی و ئەویش دەنگە پڕجۆش و خۆشەکەی مامۆستا تاهیر تەوفیق، چێژ و خۆشی داوەتێ و وەک دەگوترێ بۆ بارزانییش گوتراوە. ژانی گەلەکەیشی زۆر پێدەچێت کە لە "جاک لەندەن"ەوەی وەرگرتبێت و خەڵکانێکیش هەن لەوبڕوایەدان، کە ڕێک لە فیلمێکی "چارلی چاپلن"ەوە وەرگیراوە. ڕێباز محێدین دەنووسێت:"چیرۆکەکەی ((ژانی گەل)) ی برایم ئەحمەد، لە فیلمێکی شارلی شاپلن وەرگیراوە!!. . . شارلی، قارەمانی فیلمەکە، لە شەقامێکدا ڕێ دەکات، لۆریەکی بارهەڵگر لە تەکیا ڕەت دەبێ. ئەو ئالایەی (هەڵبەتە ئەمە ئالا نییە، بەڵکو پارچەیەکی سوورە لەدارێک دەدرێت بە چەشنی ئالا) بۆ ئاگادارکردنەوەی شوفێران یا ڕێبواران بەسەر بارەکەوە چەقاندویەتی دەکەوێ. شارلی ئالاکە هەڵدەگرێتەوە. لەو چرکەیەدا لەوسەری شەقامەکەوە خۆپیشاندەران بەرەو ئەو شوێنە دێن شارلی لێ وەستاوە و ئالاکە بەرز رادەوەشێنێ بەڵکو شوفێری لۆریەکە ئاگادار بکاتەوە! خۆپیشاندەرانیش کە بەر شالاوی پۆلیس دەکەون و رادەکەن، دیمەنێکی وا دروست دەکەن وەک ئەوەی شارلی بێئاگا لەوەی لە دواوەی ڕوودەدات بەخۆو ئالاوە سەرکردەی خۆپیشاندانەکە بێ. . . . شارلی بێئاگا لە هیچوخۆڕایی دەستگیر دەکرێت و بە تۆمەتی سەرکردایەتی کردنی خۆپیشاندانەکە راپێچی زیندان دەکرێت. . . لێرە بە دواوە زنجیرە ڕوداوەکانی زیندان دەستپێدەکەن. . . . ئەمە کۆڵەگە و چەرەگە و دارە ڕێیانەی شارلی یە کە برایم ئەحمەد ڕێک هاتووە و ڕوداوەکانی ((ژانی گەلی)) لەسەر بنیاتناوە!!"[1]. ئەو فیلمەی چارلی چاپلن نێوی "سەردەمەنوێیەکان"ە، دوا فیلمی بێدەنگی چاپلنە و لە ساڵی 1936دا کراوە. ئیبراهیم ئەحمەد لە ڕووی چینایەتییەوە، دەکرێ لە خانەی وردەبۆرژوازیدا دابنرێت و وەک بیروباوەڕی سیاسییش تا ڕادەیەک، خۆ لە خانەی لیبەرالیستی هەندەک جار پارێزگار و هەندەک جار بیرازخوازدا دەبینێتەوە، کە پتر مەیلی لای ڕاستی هەیە و دەکرێ بە خۆگەهێن (وصولي) نێونووس بکرێت. ئیبراهیم ئەحمەد لایەنە سیاسییەکەی بە سەریدا زاڵ بووە و پتر وەک سیاسییەک – هەرچەندە سیاسییەکی بێڕەنگ و بێبۆن و دۆڕاو و بوودەڵە و هیچلەبارانەبووش بووە- ناسراوە. ئیبراهیم ئەحمەد پیاوێک بووە، حەزی بە خواردنەوە زۆر بووە و زۆریش شەرمن و کەمدوو بووە، هەر بۆیە وەک لەخۆبایی و لووتبەرز وەدی دەکرا. ئیبراهیم ئەحمەد نە وەک نووسەر و شاعیر و نە وەک سیاسی، ئەو پیاوە لێهاتوو و مەزنە نەبووە، کە پێڕەوانی بانگاشەیان بۆ کردووە و دەیکەن. لە کاتێکدا کە ئەو پیاوێکی خوێندووە، لە نێو خەڵکدا بە پێچەوانەی تێڕوانینەکانییەوە، بە هەڵە بە ڕۆشنبیر یا ڕووناکبیر ناسراوە. دوای تێپەڕبوون بە حیزبانی هیوا و ژێکاف و دیموکراتی کوردستانی ئێراندا، لە 1947ەوە بووە بە پارتیی. هەر کە دەبێتە ئەندامی پارتیی، ئیدی کارێکی زۆرلەبەرچاو و ئاشکرای وی، ملانێ و هەوڵی خۆسەپاندن و دەسەڵاتگرتنەدەست دەبێت و بە هەموو شێوەیەک دەیەوێ خۆی و بیروباوەڕەکەی بچەسپێنێت و پارتیی بەرەو ئەو لایە ببات-ئەگەر بە پێچەوانەی بەرژەوەندی هەموو کوردیشەوە بووبێت، کە هەر وایش بووە- کە خۆی دەیەوێت و بەهۆی بێبڕوایی و بێئایدیایی و گوێنەدانییەوە بە هەموو بەهایەک، سڵی لە هیچ خراپەیەکیش نەکردووەتەوە و ئامادەش بووە لە

---

[1] محێدین، ڕێباز، جاش یا باش، دلانپار، ژمارە 1 ساڵی 1996،ل28-29.

پێناوی بەرزبوونەوەی خۆی و گەیشتن بە ئامانجە تایبەتییەکانی خۆی، هەموو شتێک، تەنانەت حیزبەکەشی، داتەپێنێت و پێشێل بکات. بە کردەوە و ڕەوشت و هەڵوێستەکانیدا، گرێکوێرەی خۆبەکەمزانین لە کەسایەتیی ئیبراهیم ئەحمەددا زۆر بە ڕوونی وەدی دەکرێت. هەموودەم لە ناخ و ناوەوە و لە دەروونی خۆیدا، ڕقێکی زۆری لە خەڵکانی خۆشەویست و توانا و ژیهاتی و گەلێر بووەتەوە و چاوی بەو جۆرە مرۆڤانە و پێشکەوتن و سەرکەوتنیاندا هەڵنەهاتووە. هەر بۆیەش هەموودەم ئەو هەڵوێستەی بەرانبەر بارزانی نواندووە. ئیبراهیم ئەحمەد هەڵخەڵەتێن و فێڵباز و فریودەر بووە و تۆخمی خراپەکاری و تێکدان بووە و هەر کە چووەتە نێو پارتییەوە تۆوی ئەو بەدکارییەی لە نێو پارتییدا چاندووە. ئیبراهیم ئەحمەد وەک سیاسییەک هەم درۆزن و هەمیش حیزفرسەت بووە و گۆبلزییانە "درۆ بکە و هەم درۆ بکە و هەم درۆ بکە تا خەڵک بڕوات پێدەکات" و میکاڤێللییانە "مەبەست پاساوی ئامراز دەدات"، لە سیاسەتی نۆڕیوە. ئیبراهیم ئەحمەد لەو ڕۆژەوەی کە دەچێتە نێو پارتییەوە، ڕۆڵی کرمی نێو دار دەبینێت و هەموودەم هەوڵی کرمۆڵکردنی داری بزاڤی ڕزگاریخوازیی کورد دەدات و هەموودەم بووەتە هۆی گەلەکۆمەکێ و لەتبوونی پارتیی و ئەو دەردەشی گواستووەتە نێو پارتییە کوردییەکانی بەشەکانی دیکەی کوردستانەوە. ئیبراهیم ئەحمەد بە بیروباوەڕەکانی خۆی کۆمەڵە خەڵکێکی لە خۆ نێزیک کردوونەوە، پەروەردەی کردوون و وەدووی خۆی خستوون. لەو کەسانەی کە هەر لە دەستپێکەوە، پێش 14ی تەمووزی 1958، وەک بیروباوەڕ و تێڕوانین لێیەوە نێزیک بوون، دەکرێ باسی جەلال تاڵەبانی، عومەر دەبابە و عەلی عەبدوڵلا بکرێت و ئیدی لەو دەمەوە وەک دەستەیەک دەهاتنە بەرچاو، هەرچەندە عەلی عەبدوڵلا دواتر لە هێڵی ئیبراهیم ئەحمەد دوورکەوتەوە. پاش 14ی تەممووزیش بێجگە لەو کەسانە، حیلمی عەلی شەریف، عەلی حەمدی، عەبدرڕەحمان زەبیحی و عەلی عەسکەری و. . . وەدووی دەکەون و بە دەستە و تاقمی ئیبراهیم ئەحمەد دەناسرێن، بەڵام کەسێک کە هەر لە سەرەتاوە دەبێتە شاگردی و شوێن ڕێچکە و بیروباوەڕی ئەو دەکەوێت و وەک بەرۆگری وی دێتە بەرچاو و بەردەوامی و درێژەپێدانی تێڕوانینی وییە، جەلال تاڵەبانییە. لە تەممووزی 1959وە ئیبراهیم ئەحمەد و هاوڕێیەکانی، ئاشکراتر وەک هێڵێک دەردەکەون و دەست بەسەر پارتیدا دەگرن. خەڵکانی سەر بە ڕێبازی ئیبراهیم ئەحمەد-جەلال تاڵەبانی لەو بڕوایەدان، کە چەپی کورد، مەبەستیشیان لە چەپی کورد هێڵی ئیبراهیم ئەحمەد-جەلال تاڵەبانییە، لە نێوان کۆتایی سالانی 1950کان تا سەرەتای سالانی 1970کان، توانی خۆی وەک هێڵێک و بزاڤێک بخاتە بەرچاو و خۆ لە چەپی عیراقی عەرەبی و حیزبە کۆمۆنیستەکەی و ڕاستڕەوانی کوردیش جیا بکاتەوە[2]. ئەوەی لای هەمووان ڕوون و ئاشکرایە، کە حیزبی کۆمۆنیستی عیراق، حیزبێکی تایبەت نەبووە بە چەپی عەرەبی عیراق، بەڵکە حیزبێکی زۆر تێکەڵاو بووە و بە زۆرییش خەڵکانێکی لێ کۆ بووەتەوە و خۆیان تێدا بینیوەتەوە و بە بیروباوەڕ و ئامانج و بەرنامەی قایل بوون، کە چەوساوە و بەشخوراو و ستەمدیدە و کەمینە و ڕووناکبیرانی شۆڕشگێڕ بوون. هەر بۆیە دەبینین، کە شیعە، کورد، فەلە، جوو و سابیئە و. . . کۆڵەکە و پایە و بنگەی ئەو حیزبە بوون و ئەو حیزبەیان بە نوێنەری ڕاستەقینەی خۆیان زانیوە. ئەگەر ڕەسین و خۆجیاکردنەوەی چەپی کوردیش ئەو گۆڕانکاری و لەتبوونەی نێوان کۆتایی سالانی 1950کان و سەرەتای سالانی 1970کانی نێو پارتیی دیموکراتیی کوردستان بێت، ئەوا ئەو بۆچوونە گەلێک لە ڕاستییەوە دوورە، چونکە چەپی کورد یا بە دەربڕینێکی باشتر، کەسانێکی کورد، کە خۆیان لە خانەی چەپدا دەبینییەوە، هەر زوو چووبوونە نێو حیزبی کۆمۆنیستی عیراقەوە، هەرچی پاشماوەی چەپێکیشە، کە لە نێو پارتیدا مابووەوە، ئەوا لە سالی 1959دا لە پارتیی وەدەرنران و بە یەکجاری پارتیی چەپپژار کرا و چەپ و چەپایەتی لە نێو پارتیدا نەما. لە سالی 1964دا، دەستەی ئیبراهیم ئەحمەد-جەلال تاڵەبانی و هاوبیرانیان، خۆ لە بارزانی و پارتیی جودا دەکەنەوە و هەر بە ناوی پارتیی دیموکراتیی کوردستانەوە کار دەکەن. لەو کاتەوە کە دەچنە هەمەدان و پاشان لە 1966دا کە دەچنە پاڵ حوکوومەتی عیراق، لە کاتێکدا کە دەبوو بە تاقمی ئیبراهیم یا ئیبراهیمی بناسرێن، بە تاقمی ئیبراهیم-جەلال و زێتر بە جەلالی لە نێو خەڵکدا ناو دەردەکەن و لە نێو خۆیشیاندا بە پارتیی، حیزب و دەستەی مەکتەبی سیاسی، خۆ دەناسێنن. ناودەرکردنیشیان بە جەلالی، دەگەڕێتەوە بۆ لاوازیی کەسایەتیی ئیبراهیم ئەحمەد و خۆوەپاشگرتنی وی و بزێوی جەلال تاڵەبانی، لێ لە ڕاستیدا جەلالی هەر پێڕەوانی تێڕوانین و بیری ئیبراهیم ئەحمەدن. ئەو تاقمە لە 1971دا دوای ئەوەی، کە بارزانی لێیان خۆش دەبێت، نێوی پارتییەکەیان دەگۆڕن و دەیکەن بە پارتیی شۆڕشگێڕی کوردستان و پاشان ئەو پارتییە هەڵدەوەشێننەوە و بەشی هەرەزۆری ئەندامانی دەچنە نێو پارتیی دیموکراتیی

[2] شورش،سامي، صفحة من تاريخ اليسار الكردي(العراقي)، الا'بواب، العدد8-1996،لندن،ص73-85.

www.kurdistannet.org

کوردستانەوە بە سەرۆکایەتی بارزانی. ئەوانەیان کە دەچنە نێو پارتییەوە بە ئاشکرا دەبنە پارتیی و بە سەرۆکایەتیی بارزانی قایل دەبن، بەڵام لە بنەوە پێوەند و نێزیکایەتیی خۆیان و بیروباوەڕیان دەپارێزن و هەوڵی لەقاڵبدانیشی دەدەن و لە هەمان کاتیشدا هەوڵی بنکۆڵکردن و داتەپاندنی شۆڕش و سەرکردەیەتیی بارزانی دەدەن و شۆخیی بە سەرکردەیەتیی بارزانی دەکەن و زرەخەونی جەلالییانە دەبینن. وەک نموونەیەک دەشێ ئەمە بخەمە بەرچاو: هەرەسی 1975ەو، خەڵکانی نێو شۆڕشی کوردستان سەریان لێ شێواوە و هەریەکەو بیر لە شتێک دەکاتەوە و چەند کەسێک لە نێو خۆیاندا قسان دەکەن و باس لەوە دەکەن، کە چ ڕێگەیەک بگرنە بەر و بۆ کوێ بچن. یەکێک لەوان، کە هەر بە شۆخیکردنی بە بارزانی و بەو شێوە باسکردنی سەرکردەیەتییەکەیدا و ئەو داخ لە دڵییەی بەرانبەریان، دیارە کە کەونە جەلالییە یا سەر بە کۆمەڵەی مارکسی-لێنینی کوردستانە، کە لە نێو شۆڕشی کورددان. کابرا لە ژێر سەرکردەیی بارزانیدایە و پێشتریش وەک ڕێکخراو ئەوان ئەو واقیعەیان قەبووڵ کردووە. گفتوگۆیەکان بەمجۆرە دەبێت:"-بەرەو کوێ؟.

-من بەش بە حاڵی خۆم بەرەو عیراق دەچم.

-منیش، بۆ ناو حکوومەت. . . حکووووومەتی نیشتمانییی!

سەلمان بە دەنگی بڵندی بە پێکەنین پاراوکراو ئەوەی گوت و دوایی لە بەردەمی خۆی ڕاما و بۆی زیاد کرد:"ڕەنگە کاک حەسەن دوای (ب. ب) بکەوێ". ئەوجا ڕووی لە حەسەن کرد و یەک چرکە لێی ڕوانی و گوتی"مەبەستم بریزێد باردۆ نییە کاحەسەن! مەبەستم بارەگای بارزانییە". دوای ئەم گوتەیە، دیسان سەلمان خەیاڵی ڕۆیی:"دەمی خۆمم پێ ناگیرێ. . . لە دەسەڵاتی خۆمدا نییە. . . دەمەوێ ئازاریان پێ بگەیەنم. دەمەوێ تۆڵەیان لێ بکەمەوە. . . ئەم نەفام و نەزان و خێڵەکییانە. . . هەر وا بە وشکیی دەرچن؟!"[3]. جەلالی پاش 1971 دەبنە چەند دەستەیەکەوە:

1. بەشێکیان بە نێوی کۆمەڵەی مارکسی-لێنینی کوردستانەوە کار دەکەن، کە ڕێکخراوێکی نهێنی دەبێ و هەر لە ساڵی 1970 و پێشترەوە و لە ئەنجامی تێکەڵبوونی سێ دەستە - دیارە ئەمە لێکدانەوە ڕەسمییەکەی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان خۆیەتی- کە جەلال تاڵەبانی، نەوشیروان مستەفا و شەهابی شێخ نووری ڕێبەرایەتییان دەکرد[4]، دامەزرێنراوە، لە نێو پارتیدا بە نهێنی کار دەکەن. کۆمەڵەی مارکسی-لێنینی کوردستان، وەک ڕێکخستنێک، لە بەهاری 1970دا دامەزراوە. دامەزراندنیشی بە کارتێکردنی چەند ئەندامێکی "ڕێکخراوی شۆڕشگێڕی حیزبی توودەی ئێران-سازمان انقلابی حزب توده ایران" بوو، کە دەستەیەکی کۆمۆنیستی ماویست بوون و لە حیزبی توودەی ئێرانی ڕەدووکەوتووی سۆڤیێت جودابووبوونەوە. وا باوە، کە دوکتۆر هاشمی شیرازی ناوێک (کە بە دوکتۆر جەلال بە ناوبانگ بووە) و بۆ خۆی ساواکی بووە و لە بەکرەجۆ و لەنێو خەڵکدا بە مارکسییەکی ماویست و دژی ڕێژیمی شا دراوەتە ناسین و چەند ئێرانییەکی دیکە، کاریگەرییان لە دامەزراندنی کۆمەڵەدا بوویێت. لە گەلێک سەرچاوەی دیکەدا، لەبری ئەو "دوکتۆر هاشمی شیرازی"یە، نێوی "کورش لاشایی"، دێتە گۆڕێ و گوایە ئەو بووە، کە لە بەغدا بووە و بە نێوی خوازراوی"دوکتۆر جەلال"ەوە هاتوچۆی بەکرەجۆی کردووە. فازیلی مەلا مەحموود، کە ئەودەمی لە سەرانی جەلالی بوو و لەو ئێرانییانەشەوە گەلێک نێزیک بوو، پێی وایە "دوکتۆر جەلال"، "کورش لاشایی"ە[5]. "کەریمی حیسامی"یش کە ئەودەم لە بەغدا بوو، "دوکتۆر جەلال" و "کورش لاشایی" بەیەک کەس دادەنێ[6]. کورش لاشایی یا دوکتۆر جەلال، یەکێک بوو لە دامەزرێنەران و سەرانی "ڕێکخراوی شۆڕشگێڕی حیزبی توودەی ئێران- سازمان انقلابی حزب توده ایران"، کە ڕێکخراوێکی شۆڕشگێڕی ستالینستی-ماویستی و دژ بە هێڵی ناشۆڕشگێڕی سۆڤیێت بوو. لە ساڵەکانی 1968دا، کە بزاڤێکی چەکداریی لە لایەن دەستەیەک لە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانەوە، بە ڕێبەرایەتیی سولەیمانی موعینی، ئیسماعیلی شەریفزادە و مەلا ئاوارە و. . . کە پێوەندیکی بەهێزیان لەگەڵ حیزبی جەلالیدا هەبوو و لە لایەن ئەوانیشەوە، پشتیوانییان لێ دەکرا، لە کوردستانی ئێراندا، بەرپا بوو، ڕێکخراوی شۆڕشگێڕی حیزبی توودە، هەوڵی پێوەندکردنیان بەو بزاڤە چەکدارییە کوردییەوە دا و دەستەیەکیان بە سەرکردەیی لاشایی بۆ ئەو مەبەستە ناردە کوردستان، وەلێ تا لاشایی گەیشتە ئەوێ، ئەو بزاڤە کوردییە، تێدا چوو و کوژایەوە. لاشایی لە 1971دا، بە نیازی سازکردن و بەرپاکردنی بەرگری دژی ڕێژیمی شا، گەڕایەوە ئێران و لەوێ لە لایەن

---

[3] بنۆڕە: کاکەوەیس، تەونی جاڵجاڵۆکە، ڕۆمان، سوێد 1998، ڕابوون،ل17-18.

[4] نەجمەدین..، لە سێبەری ..، ل28.

[5] عەلی.، سۆڤیەت..، ل151.

[6] حیسامی، لەبیرەوەریەکانم1965-1970،بەرگی سێ یەم، ستۆکهۆلم1988، ل182-183.

دەسەڵاتداریەتیی ئێرانەوە، دەسگیر کرا. لە کۆتایی پاییزی 1972دا، لە تەلەڤزیۆنی ئێرانەوە دەرکەوت و ڕێکخراوی شۆڕشگێڕی توودە و مارکسیزمی مەحکووم کرد و بانگاشەی ئەوەیشی کرد، کە هەموو جۆرە ڕووبەڕووبوونەوەیەک دژی ڕێژیمی شا، بێسوودە و جەختی لە سەر ئەوە کرد، کە هەر شتێکی ڕێکخراوی شۆڕشگێڕی توودە، لەمەڕ بەرنامەی بیرازکاریی لە ئێراندا گوتوویەتی، هەڵە بووە و کە ئەو خۆی و هاوڕێیانی جڤاکی ئێرانیان بە باشی نەناسیوە و خۆیانی بە چەند ڕەوشەنبیرێکی زیادەڕۆ دایە قەڵەم و پێی وابوو، کە دیموکراسی واقیعی ڕێژەییە. لاشایی داخوازیی لە هاوڕێیانی کرد، کە بگەڕێنەوە بۆ ئێران و واقیع بە چاوی خۆیان ببینن. ناسراوترین کەسانی کۆمەڵەی مارکسی-لێنینی کوردستان : شەهابی شێخ نووری، حەمەی میرزا سەعیدی مەلا عەباس، جەعفەر عەبدولواحید، فەرەیدوون عەبدولقادر، ئەنوەر زۆراب و ئاوات غەفوور و . . . ، بەڵام بیرۆکەی دامەزراندنی ئەو کۆمەڵەیە لە ساڵی 1969دا چەکەرەی کرد، ئەویش بە سەرپەرشتیکردنی جەلال تاڵەبانی، کە لەو دەمەدا ئیدی وەک ماویستێک خۆی دەناساند و بە نێوی جڤینی ڕەوشەنبیری و پیویستیی دامەزراندنی بناخە و بنەمای ڕێکخراوێکی مارکسی-لێنینی پێشەنگ و پارتیی پێشڕەو، کۆڕ و کۆبوونەوەی بە شاگردانی دەکرد و لە نێوان بەغدا و بەکرەجۆدا هاتوچۆی دەکرد. ئەو شاگردانەی تاڵەبانی، کە بەشداریی ئەو کۆڕ و کۆبوونەوانەیان دەکرد و ئامادە دەکران، بۆ ئەوەی ببنە ڕێبەرانی پێشەنگی ئەو کۆمەڵەیە، نەوشیروان مستەفا، شازاد سائیب، فوئاد قەرەداغی، بەکر حوسەین، ڕەفعەتی مەلا و مەحمودی مەلا عیززەت و . . . بوون. کە کۆمەڵەش دامەزرا، تاکە کەسێک، کە دەیزانی جەلال تاڵەبانی دامەزرێنەرێتی، شەهابی شێخ نووری بوو. جەلال تاڵەبانی دوای هەڵوەشاندنەوەی حیزبەکەی لە 1971دا و تا ساڵانی 1972 و 1973، کە ئیدی چووە بەیرووت، بۆ خۆی و لە پەناوە هەڵسووڕێنەری کۆمەڵە بوو. لە نێوان 1970-1975دا، شەهابی شێخ نووری، جەعفەر عەبدولواحید، ئەنوەر زۆراب، حەمەی میرزا سەعید، فەرەیدوون عەبدولقادر، ئاوات غەفوور و . . . ڕێبەرانی کۆمەڵە بوون. پاش شەهیدبوونی شەهابی شێخ نووری و هاوڕێیانی لە 21-11-1976دا، ئیدی شاسوار جەلال (ئارام) ڕۆڵی پەیدا کرد، تا شەهیدبوونی لە 31-1-1978دا، لە گوندی "تەنگیسەر"ی ناوچەی قەرەداغی سلێمانی.

2. بەشێکیان کارا و چالاک نابن، بەڵام هەر خەونی ڕووخاندنی بارزانی و زیندووبوونەوەی جەلالی دەبینن و چاوەڕوانی هەل دەکەن.

3. بەشێکیان دەبنە پارتیی و پاراستن و تێکەڵ بە دەسگا و کارگێڕیی پارتیی و هەموو شتێکی دی دەبن. ئەوانەیان کە دەبنە پاراستن و تێکەڵ بە دەسگا و کارگێڕییەکانی پارتیی دەبن، بە هەر مەبەستێک ئەو کارەیان کردبێت و ئەورۆ پاساوی بدەنەوە گرنگ نییە، بەڵکە گرنگ ئەوەیە، کە ئەوان لەو دەمەدا بە ئارەزووی خۆیان بووبوونێ و کاریان تێدا کردووە. یەکێک لەو کەسانەی، کە ئەو کارە دەکات، مەحمودی مەلا عیززەت دەبێت، کە ئەندامی لقی چواری سلێمانی و بەڕێوەبەری ئامادەیی بازرگانی دەبێت. وا باوە کە مەحموودی مەلا عیززەت کاری بۆ پاراستن کردووە و پێوەندی بە حەمەڕەحیم (هەڤاڵ جووجەڵە، خاڵەحاجی) وە هەبووە. مەحموودی مەلا عیززەت، تا ئەم ساڵانەی دواییەش لەکن دەیان کەس سەدان جوێنی ناشیرینی بە جەلال تاڵەبانی داوە و دژی وی قسەی کردووە. کارکردنی لە ڕێکخراوەکەی تاڵەبانیدا بە ڕاست نەزانیوە، کەچی لەپڕ گەڕایەوە کوردستان و کرا بە سەرنووسەری "کوردستانی نوێ"ی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان. جەلال تاڵەبانی و شازاد سائیبیش پێوەندیان بە پاراستنەوە هەبووە. لە کۆتایی 1972 و سەرەتای 1973دا جەلال تاڵەبانی، لە بارزانی و پارتیی داوا دەکات، بچێتە بەیرووت بۆ تەواوکردنی خوێندن و نووسین و هەندێ شتی دیکە. لە بەیرووت ماوەیەک دەمێنێتەوە و ئەوجا داوا دەکات، کار بکات. نوێنەری ئەو کاتەی شۆڕش و پارتیی لە بەیرووت عەزیزی شێخ ڕەزا دەبێت، کە پێوەندی ڕاستەوخۆی بە پاراستنەوە دەبێت. پارتیی بە جەلال تاڵەبانی دەڵێن، ئەگەر ڕازییە لەگەڵ عەزیزی شێخ ڕەزادا کار بکات، ئەوا ڕێگەی دەدەن. چونکە جگە لەوەی کاری دیکەیان نییە، ناشتوانن عەزیزی شێخ ڕەزا لابدەن. لەبەر ئەوە، تاڵەبانی ڕازی دەبێت، وەک یاریدەرێک لەگەڵ عەزیزی شێخ ڕەزادا کار بکات. جەلال تاڵەبانی لەو ماوەیەدا گەلێک ڕاپۆرتی لە سەربالەکانی ڕێکخراوی ڕزگاریخوازی فەلەستین بۆ سەرکردەیەتیی شۆڕش، دەناردەوە و تا هەرەسی 1975 لەوێ مایەوە. تاڵەبانی جگە لەوەی یاریدەری عەزیزی شێخ ڕەزا بوو، هانی خەڵکیشی زۆر دەدا بۆ چوونە ناو پاراستنەوە. ئەو کاتە ڕێگە بە هەموو کەسێک نەدەدرا، کە بچێتە نێو پاراستنەوە و کاری تێدا بکات. جەلال تاڵەبانی خۆی لە پاراستن کاری دەکرد و مووچەکەشی 200 دینار بوو. 200 دیناری ئەو کات دەیکرد 600 دۆلار. زۆر لەوانەی، کە ئەوسا و ئێستاش سەر بە هێڵی جەلالین و کادر و کارگێڕی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستانن، ئەندامی پاراستن بوون و ڕۆڵیان تێدا

گێڕاوە و بە سوپاسگوزاریشەوە کاریان تێدا کردووە. شازاد سائیب، کە یەکێکە لە کادرە هەرەپێشکەوتووەکانی جەلالییەتی، ڕاستەوخۆ لەگەڵ شەکیب عەقراوی، کاری دەکرد و لە کادرە هەرەپێشکەوتووەکانی پاراستن بوو[7]. سەربەست بامەڕنی، کە یەکێکە لە جەلالییە هەرەکۆنەکان، گرێدراوی پاراستن بووە. فرەنسۆ هەریری لەبارەی بامەڕنییەوە دەڵێت:"دووای بەیانی 11 ئادار ساڵانی 1971 و 1972 مامجەلال ڕۆژێکیان هاتە لام و یەک دوو کوڕی گەنجی لەگەڵدا بوو، پێی گوتم ئەوانە خوێندەوارن، نووسەرن، کوڕی چاکن، تۆ حەز لە نووسەر دەکەی، حەز دەکەم هەڵسوکەوتی تایبەتییان لەگەڵدا بکەی و ڕێزیان بگری. گەنجەکانیش یەکێکیان سەربەست بامەڕنی بوو لەگەڵ عەبدولرەزاق فەیلی، بە تەواوی نازانم کێی تریش بوو. سەربەست زۆر هاتووچۆی دەکردم، تا وای لێ هات بە تەنیا دەهاتە لام و سەری لە مامجەلالیش نەدەدا، بێگومان مامجەلال زۆری پێ ناخۆش بوو. جارێکیان من و سەربەست چووینە قەسری سەردانی کاک ئیدریس و کاک مەسعوودمان کرد، گوتم با سەرێکی مامجەلالیش بدەین، خانووەکەی ئەویش هەر سەت مەترێک دوور بوو لە بارەگاکە، پێی خۆش نەبوو، بەهەر حاڵ بردم و چووینە لای مامجەلال و نزیکەی چاریەکە سەعاتێک دانیشتین و پاقلاوەشمان خوارد، کە دەرچووین مامجەلال گوتی ئیشێکم پێت هەیە، منی جیا کردەوە گوتی ئاگات لە سەربەست بێ ئەمە جاسووسی بەعسە. منیش پێم گوت هەی سەلامەت بی تۆ هەمووی سێ مانگ نابێ بە منت ناساند و گوتت ئەمە کوڕی چاکە، دڵسۆزە، خوێندەوارە، ڕێزی لێ بگرە، ئێستا لەبەر ئەوەی دوو سێ جار سەری لەمن داوە و نەهاتووەتە لای جەنابت بۆ بووە بە جاسووس؟! من ئەو جاسووسەم قەبووڵە"[8]. لە سەربەست بامەڕنی دەگێڕدرێتەوە، کە هاریکاریی لەگەڵ پاراستندا گەیشتووەتە ئەو ڕادەیەی، لیستی ناوی سەرانی کۆمەڵەی مارکسی-لینینی کوردستان و تەواوی نهێنییەکانی ئەو ڕێکخراوەی داوەتە پاراستن. بامەڕنی دوای هەرەسی 1975، گەڕایەوە بەغدا و وەک بەڵێندەر کاری دەکرد و لەگەڵ بەعس و حوکوومەتی عیراقدا هاریکار بوو.

4. بەشێکیان هەر بە ناوی پارتیی شۆڕشگێڕی کوردستانەوە دەمێننەوە و بە ئاشکرا دەدەنە پاڵ حوکوومەتی عیراق. کە حیزبی جەلالی هەڵوەشێندرایەوە و چوونە نێو پارتیی دیموکراتیی کوردستان (سەرکردەیەتیی بارزانی) یەوە، دەستەیەک دژی ئەو کارە بوون و بە نێوی "دەستەیەک لە پێشکەوتنخوازانی کورد-لفيف من التقدميين الا'كراد"ەوە، بلاوکراوەیەکیان دەرکرد. عەبدوسسەتتار تاهیر شەریف (شێخ سەتتار) ، مەلا عەبدوڵڵا ئیسماعیل (مەلا ماتۆڕ) ، شێخ لەتیفی قەتەوی، عەبدورڕەحمان زەبیحی (عولەما) و شێخ جەببار تاهیر شەریف، کەسانی ناسراوی ئەم دەستەیە بوون. مەلا ماتۆڕ ساڵی 1974 بە ناوی بزووتنەوەی پێشکەوتنخوازانی کوردەوە، خۆی ناساند. ئەمیش وەک شیخ سەتتار و حیزبەکەی هەر لەگەڵ حوکوومەتدا بوو. شێخ سەتتار، پاش ساڵانێکی زۆر خزمەت بە حوکوومەتی عیراق، هاتەوە کن حیزبە کۆنەکەی –جەلالی- خۆی. جەلال تاڵەبانی بۆ ماوەیەک کردی بە یاوەر و ڕاوێژکاری خۆی و دواتریش لای جەلالییانەوە گەیشتە هەندەران.

بێگومان ئەو تاقمانەی، کە بە نێوی کۆمەڵە و شێخ سەتتار و مەلا ماتۆڕەوە ناو دەردەکەن، هەموو هەر درێژەپێدانی هێڵەکەی ئیبراهیم ئەحمەد و جەلالین و دەکرێ بە وەچەی دووەمی جەلالی نێونووس بکرێن.

لە ساڵی 1975دا ودوای هەرەس، جەلالی شێوەیەکی دیکە وەردەگرن و ڕێکخراوێک بە نێوی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان، ساز دەکەن. هەرچەندە خەڵکانێکی نێو بازنەی هێڵی ئیبراهیم ئەحمەد و جەلالی و خەڵکانێکی نێزیکی ئەوان و هی دیکەش هەن پێیان وایە، کە یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان "لە ساڵی1975دا و لە غیابی پارتی و بارزانیدا، بۆ لە نوێ ڕابنیاتنانەوەی سەنگەرە ڕووخاوەکانی بزووتنەوەی ئەیلول و پڕکردنەوەی بۆشاییە سیاسییە-چەکدارییەکەی پاش هەرەس دروست بوو"[9]، بەلام من وای نابینم. من پێم وایە، دروستبوونی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان، دروستبوون و لەدایکبوونێکی نوێی ڕێکخراوێکی نوێ نەبووە، بەڵکە زیندووکردنەوە و گیانبەبەرداکردنەوە و ئاشکراکردنەوە و بنیاتنانەوە و دامەزراندنەوەی ڕێکخراوە جەلالییە کۆنەکە بوو، بە ناوێکی نوێوە. ئەو ڕێکخراوە جەلالییە کۆنەیەی، کە دەبوو هەر لەگەڵ پێکهاتنی 11ی مارسی 1970 ی نێوان حوکوومەتی عیراق و بارزانیدا، ئیدی تاسێنرابا و لەگۆڕ نرابا و زیندەبەچاڵ کرابا و جارێکی دیش سەرانی ئەو ڕێبازە ڕوویان نەهاتبا بێنەوە مەیدانی سیاسەت. ئەو ڕێکخراوە لە 1971دا بە ڕووکەش هەڵوەشێندرابووە و تێکەڵ بە پارتیی و سەرکردەیەتیی بارزانی بووبووە و لە نێوان 1971-1975یشدا بە ئاشکرا لە کار

---

[7] هەریری..، بۆ ئەوەی..، ل18، 19، 96-97، 113.

[8] سەرچاوەی پێشوو، ل97.

[9] نەجمەدین..، لە سێبەری ..، ل48.

کەوتبوو، بەلام لە بنەوە، بە ناوێکی دیکەوە، ، وەلێ بە ناوەرۆکەکەی جارانییەوە، کاری خۆی دەکرد. دروستبوونی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان، ئەنجامی ڕق و دژایەتی و قینێکی خەستی سەرانی هێلی ئیبراهیم ئەحمەد-جەلال تالەبانی بوو لە سەرکردەیەتی بارزانی و ڕەنگدانەوەی دیتن و تێڕوانینی جەلالییان بوو لەمەڕ بارزانی و شۆڕشی کورد و قولپی تەقینەوە و دەرگابوونی "گرێکوێرەی ئۆدیپ" بوو، لە دەروون و ناخ و هەناوی جەلالییەتدا. "گرێی ئۆدیپ"، بە گوێرەی لێکدانەوەی سایکۆلۆژیی فرۆیدی، گرێیەکە لە هەموو منداڵێکی نێرینەدا لە تەمەنی نێوان 3-5 ساڵاندا هەیە. منداڵ لەو تەمەنەدا ئارەزووی سێکسیی بەرانبەر دایکی هەیە و خۆشی دەوێ و ڕقی لە باوکی دەبێتەوە و پێی وایە، باوکی دایکی داگیرکردووە و هەولدەدات، بە کوشتن و لە نێوبردنی باوکی، دایکی ڕزگار بکات و بۆ خۆی بێت. دیارە دەکرێ منداڵ لەو ترس و ڕق و کومڕەشی (خانەگومانی) یەی بەرانبەر باوکی و ئەو خۆبەستنەوە و یەکجارنێزیکییەیشی لە دایکی ڕزگار بکرێت. چیرۆکەکەش لە وەوە هاتووە، کە "ئۆدیپ"، کوڕی شایەکی ولاتی یۆنان دەبێت و یەکێک لە ئەستێرەناسان پێشبینی ئەوەی لێ دەکات، کە کاتێک مەزن دەبێت، باوکی خۆی دەکوژێت. باوکیشی، کە شا دەبێت، فەرمانی وەدەرنان و دوورخستنەوە و فڕێدانی "ئۆدیپ" دەدات و "ئۆدیپ" دەهاوێژرێتە چۆڵەوانی. کاتێک "ئۆدیپ" گەورە دەبێت، لە گەشتێکیدا تووشی باوکی دەبێت و یەکدی ناناسن. لەبەر شتێک بەشەڕ دێن و "ئۆدیپ" باوکی خۆی دەکوژێت و پاشان درێژە بە گەشتەکەی دەدات، تا دەگاتە باژێڕەکەی باوکی و شاژنی ئەو باژێڕە، کە دایکی خۆیەتی و بە بێ ئەوەی پێ بزانێت، دەخوازێت و بۆ خۆیشی دەبێتە شا و بەو جۆرە جێگەی باوکی خۆی دەگرێتەوە. جەلالییەت دەیەویست باوکەکە، کە بارزانی بوو، بکوژێت و نێوی بە یەکجارەکی بسڕێتەوە و بۆ خۆی ببێتە خودانی دایک و بێتە سەر مالێ. یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان بە پێزانین و ڕەزامەندی و کارئاسانیی سووریا –یا ڕاستتر موخابەراتی سووریا- و لە سووریا دامەزرا. پارە و پووڵ و چاپەمەنیی ئەو حیزبەش، هەر لە موخابەراتی سووریاوە بوو و هەر ئەوانیش کارئاسانی پەڕاندنەوەی چەکیان لە سووریاوە بۆ تورکیا و لە تورکیاوە بۆ کوردستانی عیراق بۆ دەکردن و تا ڕادەیەکیش تورکیا چاوپۆشی لەو جۆرە چالاکییانە دەکرد. ئەم ڕێکخراوە (یەکیەتی) لە شێوەی نیمچە بەرەیەکدا کار دەکات و سێ ڕێکخراو –کە هەموویان هەر جەلالین- دەگرێتە خۆ، کە ئەمانەن:

1. کۆمەڵەی مارکسی-لێنینی کوردستان (کە پاشتر بوو بە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان)، کۆمەڵەی مارکسی-لێنینی کوردستان لە ساڵی 1978دا نێوی گۆڕدرا بۆ کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان-عیراق. دواتر عیراقەکەی لێ کرایەوە و پاش ئەوەش هەر بە تەواوی لەبەینبرا و بوو بە مێژوو.

2. بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان، ناسراوترینیان ڕەسووڵ مامەند، عەلی عەسکەری و تاهیر عەلی والی بوون، بەلام ئەم ڕێکخراوە لە سەرەتادا لە سەر دەستی جەلالییان دانەمەزرێنرابوو، جەلالییان تێدا بوو و خەڵکانی وەک سەیدا ساڵح یووسفی، تاهیر عەلی والی، ڕەسووڵ مامەندیشی تێدا بوون، کە جەلالی نەبوون.

3. هێڵی گشتی یا خەتی پان.

ساڵانێکی دواتر بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان لە یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان جوێ دەبنەوە و خۆ بە نێوی حیزبی سۆسیالیستی کوردستان دەدەنە ناسین، ناسراوترینیان ڕەسووڵ مامەند، دوکتۆر مەحموود عوسمان، تاهیر عەلی والی، سەیید کاکە، مەلا ناسیح، قادر جەباری، قادر عەزیز و دواتریش موحەممەدی حاجی مەحموود و موحەممەد شاکەلی بوون و ئیدی وردەوردە ئەمان لە جەلالییەتی دوور دەکەونەوە، بەلام لە نێو یەکیەتیشدا وەک بلێی ئەو بزووتنەوەی سۆسیالیستە هەر مابێ و لەگەڵ واندا بێت، نێوی بزووتنەوەکەی لای خۆیان دەگۆڕن و دەیکەن بە شۆڕشگێڕان، ناسراوترینیان عومەر دەبابە و عەلی حەویز بوون. چەند ساڵێک دوای ئەوانە، دەستەیەک لە کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان جوێ دەبنەوە و بە نێوی ئاڵای شۆڕشەوە، کە وەچەی سێیەم و چوارەمی جەلالین، خۆ دەدەنە ناسین. پاش ماوەیەک ئەمانیش وردەوردە، چەند کەسێکیان لێ دەرچێت، دەگەڕێنەوە ڕیزی حیزبی دایک، واتە: پارتییەکەی جەلال تالەبانی، ناسراوترین ئەوانەی کە گەڕانەوە نێو و کن حیزبی جەلالی، نەجمەددین عەزیز (سالار)، مەلا بەختیار، عیماد سەیفوور بوون. فازیل کەریم ئەحمەد، بە ڕەسمیی نەچووەتەوە ناویان، بەلام بە هەڵسوکەوت و کردەوە و بیروباوەڕ و ڕەوتار و گوتار و هەڵوێست، هیچ جیاوازییەکی لەگەڵ ئەواندا نییە. ناسراوترین ئەوانەی، کە نەگەڕانەوە نێویان حاجی مەمۆ (کاکەباس) یە، کە نەک هەر نەگەڕایەوە ناویان بەڵکە لە حیزبایەتییش دوورکەوتەوە و هەڵوێستی ڕوون و ڕەخنەگرانەی خۆیشی پاراستووە. ئەو ڕێکخراوەیش، کە نێوی کۆمەڵەی لە خۆ نابوو پاشتر هەڵوەشێندرایەوە و لەنێو یەکیەتیی نیشتمانیدا توایەوە. گەلێک کەس پێیان وایە، پەیدابوون و چێبوونی کۆمەڵە و یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستانیش، بازدان و گۆڕان و

وەرچەرخان و پێشکەوتنێکی گەورە بووە، لە ڕووی بیر و تێڕوانین و پێکهاتنەوە، لە ڕەوتی بزاڤی کوردایەتی و چەپایەتیدا لە کوردستان و بڕوایان وایە، کە ئەمانە خوێنی تازەیان خستەوە بەر کوردایەتی و لە نەبوونەوە ڕێباز و سیمایەکی نوێی شۆڕشگێڕانەیان بە کوردایەتی بەخشی. پشکۆ نەجمەددین، کە بۆ خۆی لەگەڵ یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستاندا و کۆمەڵەیی و ئالأی شۆڕشیی بووە، دەڵێت "لە دایک بوونی کۆمەڵە، بێ هیچ داشکانێک، وەرچەرخانێکی گرنگ بوو لە ڕەوتی بزووتنەوەی فیکری چەپ، لە نێو بزووتنەوەی فیکری و سیاسی کوردستاندا. کۆمەڵە ڕێکخراوێک بوو لە سەرەتای کەوتنەگەڕ و هەڵسووڕانییەوە و هەتا نێوەڕاستی هەشتاکانیش، جیا لە ڕێکخراوە مارکسیست-لینینیستەکانی دیکەی عێراق، دەیویست تێڕوانین و ڕێبازێکی نوێ لەنێوانی هەردوو خەتی جەلالی و مەلاییدا، لە بزووتنەوەی سیاسی و کۆمەڵایەتی کوردستاندا بخولقێنێت"[10]. من پێم وایە کۆمەڵە لەبەر ئەوەی لە پزدانی جەلالییەتەوە ئافرابوو، گۆشکراو و پەروەردەکراوی هەمان فێرگە بوو و لەسەر هەمان هێڵ دەڕۆیشت و درێژەپێدانی جەلالییەتی 66 بوو و گرێکوێرەی دەروونیی ئەمانیش، هەر بارزانی و سەرکردەیەتیی بارزانی بوو. لە سازکردنی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستانیشدا، بەشێکی زۆری بنەما هزری و تێگەیشتنەکانی کۆمەڵە، ڕەچاو کرابوو و سوودی لێ وەرگیرابوو و سەرباری ئەوانەش، هێشتا هیچ یەکێک لەو دوو ڕێکخراوە، لە جەلالیزەدەیی و پەتای جەلالییەت و گرێکوێرە دەروونییەکانی جەلالییەت، ڕزگاریان نەبووبوو. لێرەدا نموونەیەک دەهێنمەوە، کە بە بەراورد لەگەڵ جەلالییانی دیکەدا، دنیایەکیان بەین بوو: شاسوار جەلال (دواتر شەهید ئارام)، کە یەکێک بوو لە سەرانی کۆمەڵە و لە جەلالییەتیشدا ڕۆڵێکی لەبەرچاوی هەبوو و لە لایەن زۆرینەی کۆمەڵەییانیشەوە، بە دووربین و هزرڤان و تیۆریزانی کۆمەڵە دادەنرێت و بە بەراورد لەگەڵ جەلالییانی دیکەدا، گەلێک لە خۆبوردوو و دەستپاک و سادە و خاکی و وەڵاتپارێز و شۆڕشگێڕ بوو، لێ لەگەڵ ئەوەشدا، لە شێوەی بیر و بۆچوونیدا لەمەڕ بارزانی و سەرکردەیەتی وی و شۆڕشەکەی، چ جیاوازییەکی لەگەڵ جەلالییانی دیکەدا نییە. کۆتایی مانگی یەکەم و دووەمی 1970، کە لە ساڵی دووەمی خوێندنی زانستگە بووم لە بەغدا، بە هۆی پشووی نیوەی ساڵەوە، گەڕابوومەوە بۆ ماڵی خۆمان لە "شاکەل". وا ڕێککەوت ئەو ڕۆژانەی من لەوێ بووم دوو میوانمان هەبوون. کاک مەجید کەریم ئەحمەد، کە لە کۆلیژی پەروەردەی بەغدا، بەشی ئینگلیزی دەیخوێند و لە خانەقینەوە هاتبوو[11] و کاک ئیلهام شیخ فەتتاح، کە لە بەشی ماتماتیکی هەمان کۆلیژ دەیخوێند و لە کەرکووکەوە هاتبوو. کاک ئیلهام، باسی گفتوگۆی پارتیی و سەرکردەیەتیی بارزانی و حوکوومەتی عیراقی بۆ کردین، کە شاندی پارتیی و فڵان و فیسار لە بەغدان و بەو زووانە پێکهاتنێک مۆر دەکرێت و ئیدی ئاشتی دەگەڕێتەوە کوردستان. لە یادمە کاک مەجید، هەندێک سەری نایە سەر کاک ئیلهام و گاڵتەی بە قسەکانی هات. ئێمە کە دوای پشوو، گەڕاینەوە بەغدا، لە پیاسەیەکدا لە نێو باخچەی کۆلیژی خۆمان (کۆلیژی کارگێڕی و ئابووری)، من ئەم باسەم لەگەڵ کاک شاسوار جەلال کردەوە و پێم گوت، کە خەڵک چاوەڕێی ڕووداوێکی لەو جۆرەن و ئەوەش کارێکی باش و مزگێنییەکی خۆش دەبێت بۆ خەڵکی کورد. شاسوار جەلال، پێی وابوو، کە ئەوە ڕاست نییە و درۆیە و شتی وا لە گۆڕێ نییە و حوکوومەت هەرگیز لەگەڵ بارزانیدا پێک نایەت و هەرگیز کاری وا لە پشتی سەری ئەوانەوە –واتە حیزبەکەی ئەو (جەلالی) – ناکات و بۆ بارزانی، پشتی ئەوان بەزەویدا نادات و حیزبی بەعس حیزبێکی سۆسیالیستە و وەک بیروباوەڕ لەوانەوە (جەلالی) نێزیکترە تا لە بارزانییەوە و زۆر بە توندی دژی ئەو بۆچوونانە بووەوە. یەک دوو حەفتە پاش ئەوە، ڕێککەوتننامەی 11 مارسی 1970 لە تەلەڤزیۆنی بەغداوە و لە لایەن "ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر"ی سەرۆککۆماری عیراقەوە، خوێندرایەوە. سێ ڕۆژان کرا بە پشوو و زانستگە نەبوو. پاشان کە چوومەوە کۆلیژ، گەڕام و شاسوارم دۆزییەوە و باسەکەم هێنایە گۆڕێ. بەڵام ئەوجارەیان یەک کۆمەڵە پاساو و بەڵگەی دیکەی هێنایەوە و پێی وابوو، کە نەدەبوو وا بووایە و بە پێچەوانەی بیر و بۆچوونەکانی پێشوویەوە وەرامی دەدامەوە. ئەو داهاتوو خوێندنەوەیە و بوونی پێشبینی و بوونی ئەو هەستە سیاسییە تیژنۆڕییە، کە دەبێ لە کن سیاسییانی کارامە و وردبین و شیکار هەبێت، نە ئەوسا و نە ئێستاش، نە لە کن شاسوار جەلال و نە لە کن سیاسییانی دیکەی ئەو دەڤەرەی لەمەڕ ئێمە، وەدی نەدەکرا و ناکرێت. شاسوار جەلال (ئارام) تەواوی کار و خەباتی بارزانی دەسڕێتەوە و تێکڕای پێ خراپە و خۆیانی (یەکیەتیی نیشتمانیی و کۆمەڵە) ی پێ هەموو شتێکە و تەواوی ڕاستییەکان لەکن خۆیان دەبینێتەوە. ئەو لەبارەی بارزانی و پارتییەوە دەڵێ:"گەلەکەمان ئەگەر واز لە بیرکردنەوەی کون و رزیو نەهینیت و ئەو ریبازە چەوتەی کە بارزانی ئیستاش نوینەرایەتی ئەکات ریسوا نەکات و ریبازی

---

[10] نەجمەدین..، لە سێبەری ..، ل28.

[11] مامۆستا مەجید کەریم ئەحمەد، ڕووناکبیر و نووسەرێکی توانا بوو، ساڵی 1979 لە لایەن ڕێژیمی عیراقەوە شەهید کرا.

نوی ی شورشگیرانه نەگریت هەرگیز بەتەمای سەرکەوتن نەبیت و یا خۆی ئامادە بکات ئەوەی تاوناتاویک سەرکردایەتیەک ریبازیکی وەک ئەوەی بارزانی بکەویت و هەر چەند سال جاریک لە هەلدیریک بخریتە خواری و لە ناو ببریت. ئیستاش بارزانی وازی نەهیناوە خوشی نەمینیت هەیە لە دوای ئەو ئالاشرەکەی بەرزدەکاتەوە و دوورنیە لەپر ببینی کە پارتیە داروخاوەکەی مەلا زیندو بکریتەوە و چەند گەوجیک و ساویلکەیەک بکەونە دەهول لیدان (بو پیشەوە بارزانی) " و لە بارەی هەڵویستی بارزانی و ڕێبازەکەیەوە دەڵێت:"ئەم هەلویستەی بارزانی. . . ریبازە و ریبازی چینە کونە پەرستیە لە ناوچەکەدا بە هەموو توانایەوە، ریبازی باوەرنەبونە بە هیزی بی سنوری جەماهیری گەل وە باوەربونە بە هیزی ئیمپریالیزم و دارودەستە کونەپەرستەکانی" و کە باسی سەرکردەیەتیی بارزانی دەکات، دەڵێت:"سەرکردایەتی یە عەشایەریی یە کونەپەرستەکە. ."[12] ئەو نووسینانەی شەهید ئارام لە ڕووی ڕێنووسەوە، زۆربەیان هەڵەن، ئیدی هەڵەی ئەوە یا هی ئەوانەیە، کە چاپیان کردووە، بە من ساغ ناکرێتەوە، تەواوی ئەو بۆچوونانەی ئارامیش، گرێدراویی یەکیەتیی نیشتمانیی و کۆمەڵە، بە جەلالییەتەوە و درێژەپێدانی جەلالییەت لە یەکیەتیی و کۆمەڵەدا دەگەیەنن. ڕەنگە ئارام هەوڵی یەکخستنی سەرکردە و پێشمەرگە و مرۆڤی ئاسایی کوردی دابێت و بە ژیانێکی سانا و ساکارانە قایل بووبێت و لەوانی دیکەیان پتر لە خەڵکەکانی خوارەوە نێزیک بووبێت، بەڵام ئەو نەیتوانی لە بازنەی جەلالییەت و پاشخانی ئەو دیدە دەرچێت و خۆی لێ بتەکێنێت و کەوڵی جەلالییەتی تووڕهەڵدات و بۆ خۆی ناوی خوای لێ بهێنێت و ڕێکخراوێکی نوێ، لە سەر بناخە و بنگەی نوێی ناجەلالییانە ساز بکات. ئارام وای نەکرد و وا نەبوو، لێ ئارام، لەگەڵ ئەوانەشیدا، بەوەی کە مەزنترین و بەهاترین سەرمایەیەک کە هەیبوو "گیانی خۆی" بە وڵات و خاک و گەلەکەی بەخشی، بوو بە نیشانەی خەبات و شۆڕشگێڕی و بەرەنگاربوونەوە، بەوەش بوو بە مایەی شانازی و سەربەرزی و لەبیرنەچوونەوەی هەمیشەیی. کۆمەڵە هیچ جۆرە گۆڕانێکی باش و بە کەڵکیشی لە بواری چەپایەتی و کوردایەتیدا نەهێنایە گۆڕێ. ئەگەر شتێکی نوێتریشی خستبێتە سەر "فەرهەنگی" جەلالییەتی، ئەوە بڕێک نوێکاریی بووە لە بەکاربردنی زەبر و توند و تیژیدا دژ بە ناخۆیان (غەیرەخۆیان) . ئەوان و تەواوی بزاڤی جەلالییەتی –وەک بەڵشەڤیکەکان- لەو بڕوایەدا بوون و هەن، کە ئەوەی سەدلەسەد لەگەڵیاندا نەبێت، نەک دۆستیان نییە، بەڵکە دوژمنیانە. کۆمەڵەییەکان دەیانەویست تەواوی بنەما و ڕەسەنایەتی و بەهافەرهەنگی و ئاکارییەکانی کۆمەڵگەی کوردەواری بە کونفەیەکوون"کن فیکون"یک بگۆڕن. ئەوان هێندە تیژڕۆ و توندڕۆ بوون، کە ئیدی پێکهاتە و سەرخان و ژێرخانی خەڵکی کوردیان نەدەخوێندەوە و بە لنگاوقووچی تێیان دەڕوانی. ساڵی 1980، کە لە وڵات وەدەرکەوتم و بە نێو ئەو گوندانەی کوردستاندا هاتم بەرەو ئێران، لە گوندی" بێتووش"ی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، میوانی کوێخا مستەفا ناوێک بووم. ئەو پیاوە زۆر لە ڕەوشت و ڕەوتاری پێشمەرگەکانی سەر بە یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان، کە دیارە زۆربەیان کۆمەڵەیی بوون، ناڕازی و بەگلەیی بوو و دەیگوت: ئەوانە نانخۆر و سفرە دڕن و بەو خۆراکەی دەخرێتە بەردەستیان قایل نابن و زۆر لەخۆ ڕازین و زۆرجاران خۆراکەکە وەردەگێڕن و فڕێی دەدەن. بە پێچەوانەی ئەوانەوە پەسنی پێشمەرگەکانی حیزبی کۆمۆنیستی دەدا و باسی ئارامی و هێمنی و شەرمنی ئەوانی دەکرد و بەرانبەر پێشمەرگەی لایەنەکانی دیکەش چ گازندە و گلەییەکی نەبوو و بۆ خۆیشی سەر بە هیچ لایەکیان نەبوو. لە گوندی سەرگەڵوو، هەر ئەو دەمە، دۆستێک بۆی گێڕامەوە، کە کۆمەڵەییەکان کاتێک لە مزگەوتی گونددا نووستوون، شەوێ خواردوویانەتەوە و سبەینێش میزیان بە دیوار و دەوری مزگەوتەکەدا کردووە و دواییش خەڵکی گوندیان خڕ کردووەتەوە و بە تۆبز نێوی چینێکیان لە هەر چەند دانەیەکیان ناوە خزاندوویاننە خانەیەکەوە. بۆ نموونە بە هەندێکیان گوتووە بۆرژوازی گەورە و بە هەندێکیان گوتووە بۆرژوازی بچووک و بە هەدێکیان گوتووە کۆمپرادۆر و بە هەندێکیان گوتووە فیۆدال و. . . دەیان ناوی دیکە. کۆمەڵەییەکان، دەبوو لە کۆمەڵگەی کورد گەیشتبان و باشیان خوێندبایەوە. ئەوەی دەیەوێ بیروباوەڕی خەڵک، بیراز بکات و بگۆڕێ، گەرەکە ڕەوش و باری ژیانی جڤاکی و دەروونی ئەوان تێخوێنێتەوە و بگۆڕێت. بێهوودەییە داخوازی شتێک، کە تێیناگەن، لە خەڵک بکرێت و گۆڕینی بیروباوەڕی خەڵکیش، بە زۆرەملێ نابێت، بەڵکە دوور لە تۆبز و زۆرکاری و بە نەرم و نیانی و گوێڕادێران بۆ خەڵک و ڕێزلێگرتنی بۆچوون و دیتنەکانیان و پێشاندانی بەتەنگەوەهاتن و سۆز و ڕاستگۆیی دەبێت. ساڵانێک کە حیزبی کۆمۆنیستی عیراق "سەرکردەیەتیی نێوەندی-القيادة المركزية"، گەلێک چووبووە

[12] بنۆڕە: هەڵبژاردەیەک لە نووسینەکانی شەهید ئارام، بەشی یەکەم، کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان-عیراق، چاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ، کانونی دووەم 1980، ل17، 26، 64.

پێشێ و خەڵکانێکی زۆری لەگەڵ بوون و لە نێو جەماوەردا، گەلێک گەلێر و خۆشەویست بوو، لە خواروی عیراق و لە نێو جەماوەری شیعەدا، ڕێکخراوێک یا هێلێکیان، بە نێوی هێلی حوسەین "خط الحسين" یا لایەنگران (پشتیوانان) ی حوسەین"خط أنصار الحسين"، هەبوو. ئەو ڕێکخراوە لەگەڵ شیعەدا شیعە بوو، بەوەش مەیلی شیعەی بە لای خۆدا ڕاکێشابوو. من بۆ خۆم لە یادمە، لە ساڵی 1970-1971، کە لە سێیەم ساڵی زانستگە بووم لە بەغدا، لە نێزیک بەشە ناوخۆییەکەمان، کە لە مەیدانی شەهیدان"ساحة الشهداء" بوو، چایخانەیەکی گەورەی لێبوو، شەوانی دە ڕۆژی یەکەمی مانگی موحەڕڕەم، دەبووە جێگەی خوێندنەوەی چیرۆکی شۆڕشەکەی ئیمام حوسەین و جەنگی کەربەلا و کوشتنی بنەماڵەی ئیمام عەلی و گریان و لەخۆدان و خەمباران. هەزاران خەڵک دەهاتنە ئەوێ و گوێیان دەدایە ئەو خوێندنەوەیە و شینیان دەگێڕا. ئێمەش کە خوێندکار بووین دەچووین و بەشداریمان دەکرد. ئەوەی کە چیرۆکەکەی دەخوێندەوە و دەلاوایەوە و خەڵکەکەی جۆش دەدا و شینەکەی گەرم دەکرد، فازیل ڕەشید (فاضل رشيد) بوو، کە فازیل ڕادوود (فاضل رادود) یشیان پێ دەگوت. ئەو کابرایە کۆمۆنیست بوو و جاروبار دەقی مارکسییانە و کۆمۆنیستانەشی تێکەڵ بە دەقە ئایینییەکان دەکرد. هێندەش جوان و خۆشی دەخوێند و دەلاوایەوە و کاریگەریی هەبوو، تەواوی ئەو خەڵکەی دەهەژاند و دەخستە کوڕی شین و شەپۆڕەوە. بێجگە لە تێکدان و داڕووخاندنی پێکهاتەی جڤاکی کوردستان، من بۆ خۆم هەر درووستبوون و دامەزران و سازبوونی ڕێکخراوگەلێکی وەک، کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانی عیراق و کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران و. . . دەمکوتانیان لە بیروباوەڕی چەپ و بانگاشەکردنیان بە باس و خواسی چەپایەتی، بە دەستێوەردانێکی دەرەکی و بە مەبەست دەبینم، بۆ لێدان و لاوازکردن و لەباربردنی بزاڤە چەپە شۆڕشگێڕ و ڕاستینەکانی دیکە و چەواشەکردنی خەڵکی شۆڕشگێڕ. ئەوەی کە ئەوڕۆ پێڕەوی بیروباوەڕی ئیبراهیم ئەحمەد و جەلالییە و درێژەپێدانی ئەوانە و وەک ڕێکخستن لە ئارادایە، یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستانە بە پلەی یەکەم و پارتیی شۆڕشگێڕی کوردستانە، کە لەگەڵ حوکوومەتی عیراقدایە. گەڕانەوەی خەڵکانی وەک شێخ سەتتار و شێخ لەتیفی قەتەوی و. . . بۆ نێو حیزبی جەلالی و دەستپاراستنی ڕێکخراوی هەڵۆی سووری سەر بە جەلالی لە بەغدا، لە لێدانی کەسانی وەک شێخ سەتتار و شێخ لەتیف و خەڵکانی دیکەی کۆنە جەلالی و دەستوەشاندنیان لە خەڵکانی ناجەلالی وەک عوسمان فائیق و هەوڵی کوشتنی عەزیز عەقراوی، هەموو نیشانەی ئەوەن، کە ئەو پارتییەی شێخ سەتتار و ئەو کۆنە جەلالییانەی بەغدا، کە هەر چەندە بە ئاشکرا سەر بە حوکوومەتی بەعس بوون و هەن، هەر لە بازنەی جەلالییەتدان و دڵیان" هەر ئەو دڵەی جارانە ئێستاکەش دەناڵێنێ. . . ". ئەمەی کە باسکرا تەنێ باشووری کوردستان دەگرێتەوە، بەڵام پێڕەوانی ئیبراهیم ئەحمەد و جەلالی لە بەشەکانی دیکەی کوردستانیش هەن. ئێستاش لە نێو کوردی ڕۆژهەڵات و باکووری کوردستاندا تاکەتاکەیەکی وا هەن، کە هێشتا وەک جەلالییانی باشووری کوردستان، گەرمەتەریقەتن و ئیبراهیم ئەحمەد بە فەیلەسووف و جەلال تاڵەبانی بە شۆڕشگێڕ دەزانن. جوێبوونەوەی هەندێ باڵ یا کەس و خەڵکێک –هەندەک جار- لە یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان و بانگاشەی جیاوازیی بیر و بۆچوون، هەرگیز بنەما و زەمینەیەکی ئایدیۆلۆژی ڕاستەقینەی نەبووە، بەڵکە پتر سەرچاوەی جیاوازیی کەسەکی و نەگونجان لەگەڵ یەکدیدا و قەبووڵنەکردنی ئەوی دی و شەڕی دەسەڵات بووە. هیچ یەکێک لەوان ڕەفزی ڕێباز و دیتن و بنەماییرییەکانی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستانیی نەکردووە و ناکات، بەڵکە ئەو یا ئەوان دژی فلانەکەس و فلانەسەری یەکیەتین و ئەگەر ئەو فلانەسەرە و فلانەکەسە نەمێنێت، ئەوا ئەو یا ئەوان، دەچنەوە نێو یەکیەتیی، هەر بۆیەش دەبینین چۆن، خەڵکانی کۆمەڵە و ئاڵای شۆڕش و شێخ سەتتارییان، بەرەبەرە گەڕانەوە نێو یەکیەتیی و هەموویشیان بە سەرۆکایەتی جەلال تاڵەبانی، ڕازین و کۆڵێکیش خۆشحاڵن. پێڕەوانی ئیبراهیم ئەحمەد، زۆرجاران بانگاشەی چەپایەتییان کردووە و خۆیان لە کۆمۆنیستان پێ کۆمۆنیستتر بووە. بێگومان تەواوی خەڵکانی سەر بەو ڕێبازە، لەو بڕوایەدان و وا بیر دەکەنەوە، بەڵام خەڵکانی مارکسی و چەپ و کۆمۆنیست، هەرگیز نە ئیبراهیم ئەحمەد و نە جەلال تاڵەبانی و نە پێڕەوان و هاوبیران و هاوڕێیانیان و نە هەرچی لق و پۆ و وەچەی دووەم و سێیەم و چوارەم و چەندەمی ئەوانیشە و نە بیروباوەڕەکانیشیان، بە سۆسیالیست و چەپ و مارکسی و کۆمۆنیست، نەزانیوە، بەڵکە تەنێ بە بازرگانی چەپایەتی و مارکسایەتی و سۆسیالیزم و کۆمۆنیزم زانیوە. دیارە ئەمە وەک ڕێکخستن و دەستە و تاقم، دەنا وەک تاک ڕەنگە خەڵکانێکی زۆری نێو ئەو ڕێکخراوانەیان، خۆیان لە خانەی چەپ و مارکسایەتیدا دانابێت و ڕەنگە هەر واش بووبن، بێگومان ئەوەش بۆ هەموو کەس ڕەوایە. ئەگەر ساڵانی جاشایەتی 1966-1970 بە سەردەمی گەشەکردنی بزاڤی جەلالییەتی، لە ڕووی تیۆری و بیروباوەڕەوە، بە ساڵانی ڕەسین و پێگەیشتنی جەلالییەتی دابنرێن، لە ڕووی بیری مارکسایەتییەوە، وەک سامی شۆڕش

www.kurdistannet.org
19-2-2003 23:05

بۆی دەچێت، ئەوا لە بانگاشە و درۆیەکی شاخدار پتر هیچی دیکە نییە. ئەوەی تۆزێک بە هۆش بیر بکاتەوە و ویژدانی خۆی بکاتە دادوەر، ئەوا زۆر باش ئەوەی بۆ ڕوون دەبێتەوە، کە ئەو سالانەی وا سامی شۆڕش شانازییان پێوە دەکات، لە سالانی ڕەسین و گەشەکردنی فەلسەفە و بیری جاشایەتی "جاشیزم" زێتر هیچی دیکە نەبوون، چونکە لەو سالانەدا بوو، کە ئیدی جاشایەتی فەرهەنگێندرا و خرایە چوارچێوەی ئایدیۆلۆژیاوە و تیۆری بۆ ساز کرا. ئایا هۆشگیرە، مارکسایەتی و ماویستی، لە پەنا و پالی حوکوومەتی بەعسی عیراقدا برەسێ و گەشە بکات، لە کاتێکدا کە ئەو حوکوومەتە خەلکانی مارکسی و ماویستان و گیڤاریستان و چەپی ڕاستەقینە –کۆمۆنیستانی سەرکردەیەتی نێوەندیی (القیادةالمرکزیة) ی قران و بنبڕ دەکرد؟ من هیچ نالێم، پێمخۆشە سامی شۆڕش، بۆ خۆی بیرێک لەو ڕابوردووە شەرمهێنەر و قێزەوەنە بکاتەوە و پاساوی تاوانی سەرانی ئەو ڕێبازە نەداتەوە. پێڕەوانی ئیبراهیم ئەحمەد و جەلال تالەبانی (جەلالی) و کۆمەلەییەکان، لە بەغدای پێتەختی بەعسدا و بە بەرچاوی تەواوی دەسگا جاسووسی و سیخوڕییەکانی بەعسەوە و لە کاتێکدا کە خەلکی دیکە لە سەر بلاوکراوەیەکی زۆر ساکار و سانا، کە هەر بیانزانیبا بۆنی چەپ و مارکسایەتیی ڕاستەقینەی لێ دێت، هەلدەواسران و لەتوپەت دەکران، کتێبی ماویستی و مارکسایەتیان چاپ و بلاو دەکردەوە. کتێبفرۆشیی بیری نوێی پڕ بە ئەدەبیاتی مارکسایەتییان لە ناوەندیی بەغدایێ دانابوو و دەیانمارکسان و دەیاناواند و هەر لەو سەردەمەشدا بوو، کە کتێبی"چەپکێک لە وتەکانی ماوتسی تۆنگ"یان چاپکرد و لەفەن تەورات و ئینجیل و قورئان، بۆ ڕاکێشانی لاوانی کورد بەرەو جەلالییەتی، خۆڕەنگگردن بە بۆیەی مارکسی-لینینی و خۆهەلواسین بە چەپدا، بۆ پتر خۆدوورخستنەوە لە پارتیی و سازکردنی –بە قسەی خۆیان- حیزبی جیاواز و "پێشڕەو و پێشەنگ" بەکار دەبرد. ئەگەر ئەوە بۆ خۆی جاشایەتی و جاسووسی و خۆفرۆشی و دووڕوویی جەلالییان نەبێت، دەبێ چی بێت؟ سەرانی ئەو ڕێبازە و چەکدارانی وان لەو سەردەمەی، کە سامی شۆڕش بە گەشەکردن و ڕەسینی مارکسایەتی دادەنێت، بووبوونە دەست و پێ و چاوی بەعس، بۆ کوشتنی پێشمەرگەی کوردستان و وێرانکردنی گوندان و بەدەستەوەدانی خەلکانی شۆڕشگێڕ و چەپی ڕاستەقینە –سەرکردەیەتیی نێوەندیی- بە دەست بەعسەوە. عومەر دەبابە کە لە سەرانی جەلالی بوو، لەو سالانەدا 1966-1970 چاو و گوێ و دەستی بەعس بوو بۆ بۆمبارانی گوندەکانی کوردستان و ڕاوانی پێشمەرگە و بەدەستەوەدانی شۆڕشگێڕانی نێو شار. دەبابە ببووە شارەزای فڕۆکان، گوندانی دۆستی شۆڕشی بۆ دەستنیشان دەکردن. حوکوومەتی بەعس –هەژاری موکریانی گوتەنی- ناوی لێ نابوو"الا‘خ عمر البطل"، برا عومەری قارەمان[13]. هەزاران کەس–بە خۆیشەوە- بە چاوی خۆیان جەلال تالەبانیان دیتووە، کە وەپێش پتر لە سێسەد چوارسەد چەکدار کەوتووە و لە کەلارەوە بە دەشتی شاکەل و شێروانەدا ڕێگەی گرتووەتە بەر بۆ شەڕ–ئەوان خۆیان بە غەزایان دادەنا–ی پێشمەرگە لە هەردەی زەنگەنە. ئەم هێلی جەلالییە، لە ڕووی بیروباوەڕەوە هەرچەندە دەیان گۆڕانی بەسەردا هاتووە و هەر جارەو بەرگێکی پۆشیوە، شۆڕشگێڕی، مارکسایەتی، ماویستی، سۆسیالیستی، ئیسلامی، عیراقچێتی، کوردستانچێتی، نەتەوەیی، لیبرالیستی و سۆسیال دیموکراتیەتی[14] و. . . ، بۆ خۆ هەلبژاردووە و بانگاشەی پێوە کردووە، بەلام لە ناوەڕۆکدا هەر یەک شت بووە، ئەویش ئیبراهیم ئەحمەدی–جەلالی.

تێبینی کوردستان نێت:

---

[13] **هەروەها بنۆڕە**: الحاج، عزیز، حدث بین النهرین، الجز‘الا‘ول، باریس 1994، ص107.

[14] **سالی 1992 جەلال تالەبانی بانگەوازێکی بلاو کردەوە بۆ ئەوەی خەلکانی "چەپ" بگەڕێنەوە نێو یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان، خەلکانی چەپیش بە ڕای ئەو، کۆنەجەلالییان و پێڕەوانی ئەو هێلەن. پاش ماوەیەکی زۆرکەم، نەجمەددین عەزیز**(سالار)**، گوتارێکی لە ڕۆژنامەی کوردستانی نوێدا بلاو کردەوە و دەستخۆشیی لە تالەبانی کرد و خۆشحالیی خۆی لەو بانگەوازە دەربڕی و یەکیەتیی نیشتمانیی، بە سۆسیال دیموکرات دایە قەلەم و سۆسیال دیموکراتیشی بە چەپ و چەپی ڕاستەقینە دانا. سالار کە تا پێش ئەو کاتە مارکسییەکی دووئاتەشە بوو، سۆسیال دیموکراتی هەلپەرست و لادەر و کوڕی ڕۆژ- کە بە وشە سۆسیالیستن و بە کردار سەرمایەدار- و لەگەل خەلکانی دز و پارەخۆر و ئەوانەدا یەک دەگرنەوە، لێ بووبوو بە چەپی ڕاستەقینە. سالار لەگەل فازیل کەریم ئەحمەددا، پێش ئەو ماوەیەش، کتێبی"ئیدی ناکرێ بێدەنگ بین–**لم یعد الصمت ممکنا**"یان نووسیبوو، تێیدا هەرچی ناشێت بە نەوشیروان مستەفا و جەلال تالەبانییان گوتبوو و وانەی"زانستی شۆڕشگێڕی و ولاتپارێزی و ئاکار و ڕەوشتبەرزی و ئینتەرناسیۆنالیزمی"یان بە خەلک دەگوتەوە و ناڕەوایی و لایەنە دزێوەکانی نێو یەکیەتییان ڕز دەکرد. لە فازیل کەریم ئەحمەد دەگێڕنەوە، کە پاییزی 1987، لە سەردانێکیدا بۆ ستۆکهۆلم، دەیگوت کە سەدان نامەی جەلال تالەبانی لایە و ئەگەر هۆلێکی بۆ بگرن، ئامادەیە هەموو ئەو نامانە بخوێنێتەوە و هەموو ساختەکاری و فڕوفێل و تەلەکەبازییەکانی تالەبانی لەقاودات و باس بکات و حەیا و حورمەتی بۆ نەهێلێت!.**

مەرج نیە ئەم نووسینە لەگەڵ بیرو بۆ چونی نەتەوایەتیماندا بێت، کە بۆچونی (کوردستان نێت)ە، بەڵام بەهۆی بڕوا بوونمان بە ئازادی دەربڕینەوە، بڵاویدەکەینەوە..... لەگەڵ ڕێز و خۆشەویستیماندا بۆ پارێزەرانی بیری نەتەوایەتی و خەباتکارانی ئەم ڕێگەیە.
ئەم تێبینیە لە ژێر هەموو نووسیتێکدا دەنووسرێت.......... 15-1-2003